

**Program działań
mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych**

1 Program działań

1.1 Stosowana terminologia

Użyte na potrzeby Programu określenia oznaczają:

- 1) duża jednostka przeliczeniowa (DJP) – rozumie się przez to umowną jednostkę przeliczeniową zwierząt gospodarskich odpowiadającą zwierzęciu o masie 500 kg albo zwierzętom o łącznej masie 500 kg;
- 2) gleba odłogowana (grunt odłogowany) – grunt (użytek rolny) wyłączony z produkcji rolnej, nie spełniający wymogów Dobrej Kultury Rolnej, na którym przez rok lub dłużej zaniechano wszelkich działań agrotechnicznych;
- 3) grunty rolne – użytki rolne (UR) – obszar zajmowany przez grunty orne, trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe lub uprawy trwałe i uprawy wieloletnie;
- 4) miejsce przechowywania nawozów naturalnych – zbiorniki na płynne nawozy naturalne (gnojówkę lub gnojowicę), płyta ze zbiornikiem na odciek i instalacją odprowadzającą odciek z płyty do zbiornika lub inne miejsce przechowywania obornika lub pomiotu ptasiego specjalnie przygotowane w tym celu z materiałów szczelnych i nieprzepuszczalnych zabezpieczających przed przedostawaniem się odcieków do wód lub do gruntu;
- 5) nawozy – rozumie się przez to każdą substancję zawierającą związek azotu lub związki azotu rolniczo wykorzystywaną w celu zwiększenia wzrostu roślinności, a także odchody zwierzęce, pozostałości z gospodarstw rybackich oraz osady ściekowe;
- 6) nawozy azotowe mineralne – nawozy produkowane z kopalin lub wytwarzane w procesie syntezy, których jednym ze składników jest azot;
- 7) nawozy naturalne (odchody zwierzęce) – nawozy pochodzące od zwierząt gospodarskich - obornik, gnojówka, gnojowica, pomiot ptasi, przeznaczone do rolniczego wykorzystania w tym również w formie przetworzonej:
 - nawóz naturalny płynny:
 - a) gnojowica – mieszanina kału i moczu zwierząt z domieszką wody,
 - b) gnojówka – odciek z obornika (przefermentowany mocz zwierząt);
 - nawóz naturalny stały:
 - a) obornik – mieszanina kału i moczu zwierząt wraz ze ściółką (słoma, trociny, kora itp.),
 - b) pomiot ptasi – odchody drobiu z bezściółkowego systemu utrzymania;
- 8) produkt biogazowy (produkt pofermentacyjny) – płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. *o odnawialnych źródłach energii* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1148, z późn. zm.);
- 9) równoważnik nawozowy – przelicznik wskazujący jaka ilość azotu z nawozów azotowych mineralnych odpowiada 1 kg azotu z innego źródła (np. nawozów naturalnych);

- 10) system utrzymania zwierząt – sposób urządzenia budynku inwentarskiego decydujący o rodzaju nawozów naturalnych powstających w gospodarstwie (bezściółkowy lub ściółkowy); przy systemie bezściółkowym powstaje gnojowica, pomiot w przypadku klatkowego chowu drobiu nieśnego, natomiast przy systemie ściółkowym - obornik i gnojówka (płytką ściółka) lub tylko obornik (głęboka ściółka); wyjątek stanowi system otwarty utrzymania zwierząt, w którym nie wymaga się posiadania budynków - odchody zwierząt deponowane są bezpośrednio na zadarnionym gruncie;
- 11) teren o dużym nachyleniu – jest to stok o nachyleniu większym niż 10%, co oznacza wzrost pochylenia terenu o 1m na długości 10 m;
- 12) trwałe użytki zielone – grunt zajęty pod uprawę traw lub innych pasz z roślin zielnych naturalnych (samosiewnych) lub powstałych w wyniku działalności rolniczej (wysiewanych), niepodlegający płodozmianowi w gospodarstwie przez okres pięciu lat lub dłużej, z wyłączeniem obszarów odłogowanych;
- 13) uprawy trwałe – uprawy niepodlegające płodozmianowi, inne niż trwałe użytki zielone i pastwiska trwałe, które zajmują grunty przez okres pięciu lat lub dłużej i dają powtarzające się zbiory, w tym szkółki i zagajniki o krótkiej rotacji;
- 14) uprawy wieloletnie – rośliny uprawiane na gruntach ornych, których okres uprawy wynosi od 2 do 4 lat (np. trawy, koniczyny z trawami, lucerny, truskawki, itp.);
- 15) zagajnik o krótkiej rotacji – powierzchnie obsadzone gatunkami drzew objętych kodem CN 0 602 941, kwalifikujące się tylko do jednolitej płatności obszarowej, na które składają się zdrewniałe uprawy wieloletnie, podkładki lub podstawy łądyg pozostające w ziemi po zbiorach, wraz z nowymi pędami wschodzącymi w następnym roku. Zagajniki o krótkiej rotacji stanowią jednolite gatunkowo uprawy drzew z rodzaju:
 - wierzba, z wyjątkiem wierzby wykorzystywanej do wyplatania, których maksymalny cykl zbioru wynosi 6 lat,
 - topola, których maksymalny cykl zbioru wynosi 6 lat,
 - brzoza, których maksymalny cykl zbioru wynosi 8 lat,uprawiane na gruntach rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej;
- 16) związki azotu – rozumie się przez to wszelkie substancje zawierające azot, z wyjątkiem gazowego azotu cząsteczkowego;
- 17) zwierzęta gospodarskie – zwierzęta w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich z wyłączeniem pszczół.

1.2 Ograniczenia rolniczego wykorzystania nawozów

1.2.1 Rolnicze wykorzystanie nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem

1. Zabrania się stosowania nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą, pokrytych śniegiem.
2. Za glebę zamrzniętą nie uznaje się gleby, która rozmarza co najmniej powierzchniowo w ciągu dnia.
3. Dopuszcza się nawożenie nawozami naturalnymi stawów wykorzystywanych do chowu lub hodowli ryb.

1.2.2 Warunki rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

1. Zabrania się stosowania nawozów na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych.
2. Zakaz stosowania nawozów dotyczy odległości określonych w tabeli 1.

Tabela 1. Odległości, dotyczące zakazu stosowania nawozów.

Na gruntach rolnych od brzegu:				
Rodzaj nawozów	jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha	cieków naturalnych	rowów z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na górnej krawędzi brzegu rowu	kanalów
Nawozy z wyłączeniem gnojowicy	5 m	5 m	5 m	5 m
Gnojowica	10 m	10 m	10 m	10 m
Na gruntach rolnych od:				
Rodzaj nawozów	brzegu jezior i zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 50 ha	ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy – Prawo wodne		obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego
Wszystkie rodzaje nawozów	20 m	20 m		20 m

3. Odległości wskazane w tabeli 1 mogą zostać zmniejszone o połowę w przypadku stosowania nawozów przy pomocy urządzeń aplikujących je bezpośrednio do gleby.
4. Odległości wskazane w tabeli 1 mogą zostać zmniejszone o połowę w przypadku podzielenia pełnej dawki nawozów na co najmniej trzy równe dawki.

5. Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i sprzętu do aplikacji nawozów oraz rozlewania wody z ich mycia w odległości mniejszej niż 20 m od brzegu zbiorników wodnych, jezior, cieków naturalnych, rowów.

1.2.3 Zasady rolniczego wykorzystania nawozów na terenach o dużym nachyleniu

1. Zabrania się stosowania nawozów na terenach o dużym nachyleniu w kierunku wód powierzchniowych w odległościach podanych w tabeli 1.
2. W pozostałej części terenu o dużym nachyleniu należy:
 - a) rozdzielić dawki nawozów azotowych mineralnych, tak aby poszczególne dawki nie przekraczały 100 kg N/ha,
 - b) stosując nawozy na gruntach ornych dokonać ich bezpośredniej aplikacji do gleby lub przyorywać lub wymieszać z glebą, a w okresie wegetacyjnym roślin uprawnych stosować je przy największym zapotrzebowaniu roślin na azot. Przyoranie lub wymieszanie z glebą powinno nastąpić w ciągu 4 godzin od zastosowania nawozu naturalnego, jednak nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu,
 - c) uprawiać pole w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku stosując odkładanie skiby w górę stoku, o ile pozwala na to wielkość i usytuowanie pola lub przy zastosowaniu konserwujących systemów uprawy zapobiegających wymywaniu (np. uprawa uproszczona, uproszczona pasowa, zerowa),
 - d) pkt. c nie dotyczy pól mniejszych niż 1 hektar.
3. Zakazuje się przechowywania nawozów w terenie o dużym nachyleniu w odległości 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych.

1.3 Okresy nawożenia

1. Na gruntach rolnych nawozy stosuje się w terminach podanych w tabeli 2.

Tabela 2. Terminy stosowania nawozów.

Rodzaj gruntów	Nawozy z wyłączeniem nawozów azotowych mineralnych		Nawozy azotowe mineralne
	stałe	płynne	
Grunty orne	1 marca – 30 listopada	1 marca – 31 października ¹⁾	1 marca – 31 października ^{1), 2)}

Grunty orne na terenie wydzielonych gmin wymienionych w załączniku nr 2	5 marca – 15 listopada	5 marca – 20 października ¹⁾	
Grunty orne na terenie wydzielonych gmin wymienionych w załączniku nr 3	15 lutego – 30 listopada	15 lutego – 15 listopada	
Uprawy trwale	1 marca – 30 listopada	1 marca – 20 listopada	1 marca – 30 września
Uprawy wieloletnie			
Trwale użytki zielone			
Gleby odlogowane	nie stosuje się nawożenia przez cały rok ³⁾		

Objaśnienia:

¹⁾ dopuszcza się zastosowanie nawozów od dnia 15 lutego, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki: grunty, na których ma zostać zastosowany nawóz nie są zamrażane, nie są pokryte śniegiem lub wodą, nie są nasycone wodą;

²⁾ termin 31 października nie dotyczy producentów buraków, kukurydzy, którzy zawarli umowę kontraktacyjną na dostawę po 31 października buraków i kukurydzy. Dla nich jesienny termin graniczny stosowania nawozów mineralnych o zawartości azotu do 6 % z przyoranymi resztkami poźniowymi to 30 listopada. Umowę kontraktacyjną lub dowód dostawy buraków, kukurydzy, potwierdzające uprawnienia do zastosowania nawozów mineralnych o zawartości azotu do 6 % po 31 października, należy przechowywać przez 3 lata licząc od dnia dostawy buraków, kukurydzy, która nastąpiła po 31 października.

³⁾ dopuszcza się zastosowanie nawozów jesienią przed planowanym zakończeniem odlogowania.

2. Terminów wskazanych w tabeli 2. nie stosuje się do nawożenia upraw pod osłonami oraz upraw kontenerowych.

1.4 Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami

1. Płynne i stałe nawozy naturalne należy przechowywać i składować w bezpieczny dla środowiska sposób, zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu.
2. Podmioty prowadzące produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy – Prawo wodne zapewniają bezpieczne dla środowiska przechowywanie nawozów naturalnych (produkowanych w gospodarstwie lub przyjętych od innego gospodarstwa) przez okres, gdy ich rolnicze wykorzystanie nie jest możliwe. Wymaga to zapewnienia odpowiedniej powierzchni nieprzepuszczalnych miejsc do przechowywania nawozów stałych oraz odpowiedniej pojemności przykrytych (np. osłoną elastyczną, osłoną pływającą, itp.) zbiorników na nawozy płynne, które posiadać powinny szczelne dno i ściany.
3. W przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce obornik może być przechowywany w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu.
4. Podmioty prowadzące produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy – Prawo wodne, na podstawie pisemnej umowy, mogą przekazać część

lub całość wytwarzanych w gospodarstwie nawozów naturalnych innemu rolnikowi lub np. do biogazowni rolniczej. Przekazanie i przyjęcie nawozów naturalnych należy udokumentować na piśmie, poprzez wskazanie danych przekazującego i przyjmującego nawozy, rodzajów i ilości przekazywanych nawozów, terminu ich przekazania oraz celu ich wykorzystania (np. do nawożenia gruntów, do biogazowni, do produkcji podłoży dla pieczarek). Umowę przekazania i przyjęcia nawozów naturalnych przekazujący i przyjmujący nawozy przechowują przez 3 lata od dnia jego sporządzenia. Przykładowa umowa została przedstawiona w załączniku nr 4 do Programu.

5. Pojemność zbiorników na płynne nawozy naturalne powinna umożliwiać ich przechowanie przez okres 6 miesięcy.
6. Powierzchnia miejsc przechowywania stałych nawozów naturalnych, powinna umożliwiać ich przechowanie przez okres 5 miesięcy.
7. Obliczenie wymaganej wielkości urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych poprzedza sporządzenie obrotu stada, obliczenie przelotowości zwierząt w grupie technologicznej, a następnie wyliczenie stanów średniorocznych. Wyliczone stany średnioroczne zwierząt przelicza się na DJP. Sposób sporządzenia obrotu stada, obliczenia sztuk przelotowych zwierząt i stanu średniorocznego określa załącznik nr 5 do Programu. Sposób obliczania wymaganej pojemności zbiorników oraz wymaganej powierzchni miejsc przechowywania nawozów naturalnych określono w załączniku nr 6 do Programu. W przypadku gdy wyprodukowane w gospodarstwie nawozy naturalne podlegają procesom technologicznym przetwarzania lub zbyciu wymagana wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych może ulec stosownemu pomniejszeniu.
8. Możliwe jest czasowe, jednak nie dłużej niż przez 6 miesięcy od dnia utworzenia każdej z przyzmy, składowanie obornika bezpośrednio na gruntach rolnych:
 - a) przyzmy lokalizuje się poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych;
 - b) lokalizację przyzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce zaznacza się na mapie lub szkicu działki, które przechowuje się przez 3 lata;
 - c) nie dopuszcza się ponownego składowania obornika na przyzmy w tym samym miejscu przez okres 3 lat.
9. Przez cały rok zabronione jest składowanie pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie.
10. Zabronione jest również składowanie i przechowywanie kiszzonek bezpośrednio na gruncie, ponieważ może powodować to przedostawanie się odcieków do gleby i wód. Kiszzonek należy przechowywać w szczególności w silosach, w rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, siewki, słomy lub innym materiale który pochłania odcieki, oraz pod przykryciem foliowym. Nie dopuszcza się ponownego składowania i przechowywania kiszzonek na podkładzie

- z siewczki, słomy lub innym materiale który pochłania odcieki, w tym samym miejscu przez okres 3 lat.
11. Zabronione jest składowanie i przechowywanie nawozów naturalnych oraz kiszonek w odległości mniejszej niż 20 m od studni, od linii brzegu wód powierzchniowych.
 12. Prowadzący produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy – Prawo wodne są zobowiązani do dostosowania powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów podanych w Programie działań w terminie do:
 - a) 31.12.2021 r. – termin wymagany dla podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior;
 - b) 31.12.2023 r. – termin wymagany dla podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt w liczbie równej lub większej 210 DJP, innych niż prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior;
 - c) 31.12.2025 r. – termin wymagany dla podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt w liczbie równej lub większej 40 DJP do mniej niż 210 DJP;
 - d) 31.12.2027 r. – termin wymagany dla podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt w liczbie równej lub większej niż 10 DJP, do mniej niż 40 DJP;
 - e) 31.12.2029 r. – termin wymagany dla podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt w liczbie mniejszej niż 10 DJP;
 - f) dla podmiotów rozpoczynających działalność rolniczą lub przejmujących gospodarstwa termin dostosowania, o którym mowa w pkt. od b) do e) wydłuża się o 2 lata.
 13. Przed upływem terminów, o których mowa w pkt 12, prowadzący produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust.1 ustawy – Prawo wodne, zapewniają przechowywanie płynnych nawozów naturalnych w szczelnych zbiornikach o pojemności umożliwiającej gromadzenie co najmniej 4-miesięcznej produkcji tego nawozu.
 14. Utrzymywanie zwierząt futerkowych w wyniesionych klatkach i bateriach klatek z ażurową podłogą pod osłoną otwartych, półotwartych budynków oraz budowli w tym wiat i szop, wymaga zabezpieczenia znajdującego się pod nimi gruntu przed depozycją odchodów. Zabezpieczenie to należy wykonać szczelną i litą, mechanicznie odporną na uszkodzenia powierzchnią (najlepiej betonową) o odpowiednim wyprofilowaniu zabezpieczającym przed przedostawaniem się odcieku do wód lub gruntu. Poza systemem pastwiskowym z regularną zmianą zadarnionych kwater, zabrania się umieszczania klatek dla zwierząt futerkowych z ażurową podłogą, bezpośrednio na gruncie.
 15. Zabrania się mieszania i wspólnego przechowywania odchodów zwierząt futerkowych mięsożernych z odpadami pochodzącymi z przygotowania paszy dla tych zwierząt.

1.5 Dawki i sposoby nawożenia azotem

1. Prowadzący produkcję rolną oraz działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy – Prawo wodne, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior:
 - a) jest obowiązany do posiadania planu nawożenia;
 - b) może do 30% gnojówki i gnojowicy zbyć do bezpośredniego rolniczego wykorzystania wyłącznie na podstawie umowy zawartej w formie pisemnej pod rygorem nieważności, a pozostałą ilość przeznacza do produkcji biogazu rolniczego lub zagospodarowuje na użytkach rolnych, których jest posiadaczem, i na których prowadzi uprawę roślin. Umowę, o której mowa, strony przechowują co najmniej przez 3 lata od dnia jej wygaśnięcia.
2. Prowadzący produkcję rolną oraz działalność, o którym mowa w pkt. 1, który nie zagospodarowuje nawozów naturalnych lub produktów biogazowych na użytkach rolnych, których jest posiadaczem, nie ma obowiązku posiadania planu nawożenia.
3. Podmiot nabywający nawóz naturalny lub produkt biogazowy do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby, od prowadzącego produkcję rolną oraz działalność o którym mowa w pkt 1, jest obowiązany do posiadania planu nawożenia.
4. Podmiot obowiązany do posiadania planu nawożenia:
 - a) opracowuje ten plan zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej, na podstawie składu chemicznego nawozów oraz potrzeb pokarmowych roślin i zasobności gleb, uwzględniającego stosowane odpady i nawozy,
 - b) uzyskuje pozytywną opinię okręgowej stacji chemiczno-rolniczej, zwanej dalej „okręgową stacją”, o tym planie - nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego lub produktu biogazowego.
5. Za wydanie opinii o planie nawożenia okręgowa stacja pobiera opłatę. Opłata za wydanie opinii o planie nawożenia stanowi dochód budżetu państwa.
6. Podmiot obowiązany do posiadania planu nawożenia doręcza wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, właściwemu ze względu na miejsce stosowania nawozów naturalnych lub produktów biogazowych. Kopię tego planu, wraz z pozytywną opinią okręgowej stacji o tym planie, nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego lub produktu biogazowego.
7. Prowadzący produkcję rolną oraz działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy – Prawo wodne, posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych (stanowiących jego własność, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym), lub uprawiający uprawy intensywne, o których mowa w załączniku nr 10, na

gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha, lub utrzymujący obsadę większą niż 60 DJP wg stanu średniorocznego opracowuje plan nawożenia azotem przy zastosowaniu uproszczonego bilansowania azotu (przykładowe obliczenia zawiera załącznik nr 8). Plan nawożenia azotem opracowywany jest corocznie, odrębnie dla każdego pola (roślinopola) i przechowywany jest w gospodarstwie przez 3 lata od dnia jego sporządzenia. Plan nawożenia azotem nie opracowują podmioty, o których mowa w pkt. 1.

8. Podmiot utrzymujący obsadę większą niż 60 DJP wg stanu średniorocznego, który nie zagospodarowuje nawozów naturalnych lub produktów biogazowych na użytkach rolnych, których jest posiadaczem, nie ma obowiązku posiadania planu nawożenia azotem.
9. W gospodarstwach, które są zobowiązane do opracowania planu nawożenia lub planu nawożenia azotem nie można stosować wyższych dawek nawozów niż wynikające z planu nawożenia lub planu nawożenia azotem.
10. W gospodarstwach, których nie dotyczy obowiązek opracowania planu nawożenia lub planu nawożenia azotem, nawozy należy stosować w dawkach nie przekraczających maksymalnych dawek azotu działającego ze wszystkich źródeł dla upraw w plonie głównym, podanych w załączniku nr 9.
11. Jeżeli w gospodarstwach, których nie dotyczy obowiązek opracowania planu nawożenia azotem, zostanie dobrowolnie opracowany plan nawożenia azotem, gospodarstwa takie mogą stosować dawki nawozów zgodnie z opracowanym planem nawożenia azotem.
12. Dawki nawozów azotowych mineralnych należy wyznaczyć w sposób przedstawiony w załączniku nr 8 do Programu lub z wykorzystaniem programu doradztwa nawozowego uwzględniającego założenia przedstawione w tym załączniku.
13. Wielkość rocznej dawki nawozów naturalnych wykorzystywana rolniczo zawierającej nie więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych wylicza się następująco.
Ilość nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie i ilość azotu w tych nawozach należy obliczyć na podstawie stanów średniorocznych zwierząt wyznaczonych zgodnie z załącznikiem nr 5 do Programu i średniej produkcji nawozów oraz koncentracji azotu podanych w załączniku nr 7 do Programu.

Następnie należy zaplanować sposób dystrybucji nawozów naturalnych na poszczególne pola w taki sposób, aby w ciągu roku nie przekroczyć dopuszczalnej dawki azotu z nawozów naturalnych w czystym składniku, tj. 170 kg N/ha UR.

dopuszczalna dawka nawozu naturalnego = 170 kg N/ha : zawartość N kg/t lub kg/m³

(zawartość N kg/t lub kg/m³ przyjąć z załącznika nr 7 lub udokumentowanego badania składu nawozu naturalnego).

W przypadku zbywania nawozów naturalnych do obliczenia ilości nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie i przeznaczonych do zbycia oraz ilości azotu w tych nawozach zobowiązany jest zbywający.

14. Zasad, o których mowa w pkt. 1 - 13 nie stosuje się do nawożenia upraw pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe), wykorzystujących technologię zamkniętego obiegu nawozów i wody.

2 Sposób dokumentowania realizacji Programu działań

1. Podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy – Prawo wodne, spełniające co najmniej jeden z warunków:
 - a) gospodarujące na powierzchni większej lub równej 10 ha użytków rolnych,
 - b) utrzymujące zwierzęta gospodarskie w liczbie większej lub równej 10 DJP wg stanu średniorocznego,- zobowiązane są do prowadzenia dokumentacji nawożenia azotem (tj. daty zastosowania nawozu; rodzaju uprawy i jej powierzchni, na której zastosowano nawóz; rodzaju nawozu, zastosowanej dawki, terminu przyorania nawozu naturalnego w przypadku jego stosowania na terenie o dużym nachyleniu).
2. Dokumentację można prowadzić w formie zapisów własnych, arkuszy lub dzienników, książki nawozowej. Można również prowadzić dokumentację w postaci elektronicznej. Propozycję tabeli ewidencji zabiegów nawożenia azotem zawiera załącznik nr 11 do Programu.
3. Dokumentację należy przechowywać przez 3 lata od dnia jej sporządzenia.
4. Zasad, o których mowa w pkt. 1 - 3 nie stosuje się do nawożenia upraw pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe) oraz upraw kontenerowych, wykorzystujących technologię zamkniętego obiegu nawozów i wody.

3 Załączniki do Programu działań

Załącznik nr 1

Tabela 3. Współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP.

Gatunek/grupa technologiczna zwierząt	Współczynnik przeliczenia sztuk rzeczywistych na DJP	Gatunek/grupa technologiczna zwierząt	Współczynnik przeliczenia sztuk rzeczywistych na DJP
Bydło		Kozy	
Buhaje	1,4	Kozy matki	0,15
Krowy	1	Koźlęta do 3,5 miesiąca	0,05
Krowy powyżej 500 kg mc	1,2	Koźlęta od 3,5 miesiąca do ½ roku	0,08
Jałówki cielne	1	Pozostałe kozy	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Tchórze	
Jałówki od ½ do 1 roku	0,3	Tchórze samce	0,003
Bydło opasowe powyżej 1 roku	0,9	Tchórze samice	0,0016
Bydło opasowe od ½ do 1 roku	0,36	Tchórze młode	0,0008
Cielęta do ½ roku	0,15	Lisy	
Świnie		Lisy pospolite samce	0,017
Knury	0,4	Lisy pospolite samice	0,011
Lochy	0,35	Lisy pospolite młode	0,005
Warchlaki od 2 do 4 miesięcy	0,07	Lisy polarne samce	0,020
Prosięta do 2 miesięcy	0,02	Lisy polarne samice	0,016
Tuczniki	0,14	Lisy polarne młode	0,006
Konie ras dużych/Konie pozostałe		Jenoty	
Ogiery, klacze, wałachy	1,2	Jenoty samce	0,018
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Jenoty samice	0,016
Żrebaki od 1 roku do 2 lat	0,8	Jenoty młode	0,006
Żrebaki od ½ do 1 roku	0,5	Norki	
Żrebięta do ½ roku	0,3	Norki samce	0,0042
Konie ras małych (m.in. hucul, konik polski)		Norki samice	0,0031
Ogiery, klacze, wałachy	0,6	Norki młode	0,0015
Żrebaki powyżej 2 lat	0,5	Nutrie	
Żrebaki powyżej 1 roku	0,35	Nutrie samce	0,009
Żrebaki od ½ do 1 roku	0,2	Nutrie samice	0,008
Żrebięta do ½ roku	0,12	Nutrie młode	0,004
Owce		Króliki	
Owce powyżej 1 i ½ roku	0,1	Króliki samce	0,007
Tryki powyżej 1 i ½ roku	0,12	Króliki samice	0,007
Jagnięta do 3 i ½ miesiąca	0,05	Króliki młode	0,004
Jarlaki tryczki	0,08	Szynszyle	
Jarlaki maciorki	0,1	Szynszyle samce	0,0012
Drób		Szynszyle samice	0,0012
Kury, kaczki	0,004	Szynszyle młode	0,0007
Kury do 18 tygodnia życia	0,0014	Strusie	
Kurczęta brojlery	0,0036	Strusie afrykańskie	0,2

Gęsi	0,008	Strusie Emu i Nandu	0,1
Indyki	0,024	Muł	
Przeziórki	0,0003	Muł powyżej 2 lat	0,6
Perlice	0,003	Muł od 1 roku do 2 lat	0,3
Jelenie sika i Daniele		Muł do 1 roku	0,1
Byki	0,22	Osiol	
Łanie	0,13	Osiol powyżej 2 lat	0,5
Pozostałe	0,06	Osiol od 1 roku do 2 lat	0,25
Jelenie szlachetne		Osiol do 1 roku	0,07
Byki	0,42	Bawół domowy	
Łanie	0,24	Bawół domowy powyżej 2 lat	0,7
Pozostałe	0,1	Bawół domowy od 1 roku do 2 lat	0,4
Gołębie (mięsne)		Bawół domowy od ½ do 1 roku	0,3
Gołębie (mięsne)	0,002	Bawół domowy do ½ roku	0,13
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 2

Tabela 4. Wykaz gmin lub obrębów ewidencyjnych województwa dolnośląskiego, małopolskiego, podkarpackiego, podlaskiego, śląskiego i warmińsko – mazurskiego, na terenie których dopuszcza się stosowanie nawozów na gruntach ornych w terminach podanych w tabeli 2.

Wykaz gmin						
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu	
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska				
województwo dolnośląskie						
	020701	1	gm. m. Kamienna Góra			
		020702	2	gm. w. Kamienna Góra		
		020809	2	gm. w. Lewin Kłodzki		
	022102	1	gm. m. Jedlina-Zdrój			
		020813	5	w. Stronie Śląskie		
		022104	2	gm. w. Czarny Bór		
022105	3		Głuszycza			
022106	3		Mioszów			
	020601	1	gm. m. Karpacz			
	020602	1	gm. m. Kowary			
	020603	1	gm. m. Piechowice			
	020604	1	gm. m. Szklarska Poręba			
		020608	2	gm. w. Podgórzyn		
		020609	2	gm. w. Stara Kamienica		
020703	3		Lubawka			
	020801	1	gm. m. Duszniki-Zdrój			
	020803	1	gm. m. Kudowa-Zdrój			
020814	3		Szczytna			
	021002	1	gm. m. Świeradów-Zdrój			
021204	3		Mirsk			
	022101	1	gm. m. Boguszów-Gorce			
026101	1		Jelenia Góra			
020806	3		Bystrzyca Kłodzka			
020813	3		Stronie Śląskie			
	020805	1	gm. m. Polanica-Zdrój			
		020502	5	w. Bolków	000 5	Mysłów
		020502	5	w. Bolków	000 7	Płonina
		020605	2	gm. w. Janowice Wielkie	000 2	Komarino
		020605	2	gm. w. Janowice Wielkie	000 5	Mniszków
		020606	2	gm. w. Jeźów Sudecki	000 3	Chrośnica
		020607	2	gm. w. Mysłakowice	000 4	Gruszków

Wykaz gmin					
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
		020704 2	gm. w. Marciszów	000 4	Nagórnik
		020704 2	gm. w. Marciszów	000 5	Pastewnik
		020704 2	gm. w. Marciszów	000 9	Wieściszowice
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	000 1	Karpno
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	000 2	Kąty Bystrzyckie
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	000 3	Konradów
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	000 4	Lutynia
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	000 5	Orłowiec
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	001 0	Wojtówka
		020808 5	w. Łądek-Zdrój	001 1	Wrzosówka
020810 3			Międzylesie	000 1	Boboszków
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 1	Bartnica
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 2	Bieganów
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 5	Dworki
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 6	Dzikowiec
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 7	Jugów
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 8	Krajanów
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	000 9	Ludwikowice
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	001 2	Sokolica
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	001 3	Sokolec
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	001 4	Świerki
		020804 1	gm. w. Nowa Ruda	001 6	Wolibórz
		020812 5	w. Radków	000 2	Karłów
		020812 5	w. Radków	000 3	Pasterka
		022107 2	gm. w. Stare Bogaczowice	000 3	Gostków
		022107 2	gm. w. Stare Bogaczowice	000 4	Jablów
		022107 2	gm. w. Stare Bogaczowice	000 6	Nowe Bogaczewice
		022108 2	gm. w. Walim	000 2	Glinno
		022108 2	gm. w. Walim	000 4	Michałkowa
		022108 2	gm. w. Walim	000 5	Niedźwiedzica
		022108 2	gm. w. Walim	000 7	Rusinowa
		022108 2	gm. w. Walim	000 8	Rzeczka
		022108 2	gm. w. Walim	000 9	Walim
		022604 5	w. Świerzawa	000 6	Podgórkki
województwo małopolskie					
		120709 2	gm. w. Mszana Dolna		

Wykaz gmin					
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
	120702 1		gm. m. Mszana Dolna		
		120510 2	gm. w. Uście Gorlickie		
		120703 2	gm. w. Dobra		
		120705 2	gm. w. Kamienica		
		120710 2	gm. w. Niedźwiedź		
		120711 2	gm. w. Słopnice		
		120902 2	gm. w. Lubień		
		120908 2	gm. w. Tokarnia		
121007 3			Krynica-Zdrój		
		121008 2	gm. w. Łabowa		
121011 3			Muszyna		
121013 3			Piwniczna-Zdrój		
		121103 2	gm. w. Czarny Dunajec		
		121104 2	gm. w. Czorsztyn		
		121105 2	gm. w. Jabłonka		
		121106 2	gm. w. Krościenko nad Dunajcem		
		121107 2	gm. w. Lipnica Wielka		
		121108 2	gm. w. Łapsze Niżne		
	121101 1		gm. m. Nowy Targ		
		121109 2	gm. w. Nowy Targ		
		121110 2	gm. w. Ochotnica Dolna		
		121111 2	gm. w. Raba Wyżna		
121112 3			Rabka-Zdrój		
		121113 2	gm. w. Spytkowice		
		121114 2	gm. w. Szaflary		
		121504 2	gm. w. Bystra-Sidzina		
		121505 2	gm. w. Jordanów		
		121507 2	gm. w. Stryszawa		
		121508 2	gm. w. Zawoja		
	121701 1		gm. m. Zakopane		
		121702 2	gm. w. Biały Dunajec		
		121703 2	gm. w. Bukowina Tatrzańska		
		121704 2	gm. w. Kościelisko		
		121705 2	gm. w. Poronin		
		121015 2	gm. w. Rytro		

Wykaz gmin					
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
		121508 2	gm. w. Zawoja		
121102 3			Szczawnica		
		120509 2	Sękowa	000 1	Bartne
		120509 2	Sękowa	000 3	Czarne
		120509 2	Sękowa	000 4	Krzywa
		120509 2	Sękowa	000 8	Nieznajowa
		120509 2	Sękowa	001 0	Radocyna
		120509 2	Sękowa	001 5	Wołowiec
		120707 2	gm. w. Limanowa	000 2	Kanina
		120707 2	gm. w. Limanowa	000 6	Lipowe
		120707 2	gm. w. Limanowa	001 1	Mordarka
		120707 2	gm. w. Limanowa	001 3	Pasierbiec
		120707 2	gm. w. Limanowa	001 6	Siekierczyna
		120707 2	gm. w. Limanowa	001 8	Stara Wieś
		120707 2	gm. w. Limanowa	002 1	Wysokie
		120708 2	gm. w. Łukowica	000 2	Jastrzębie
		120708 2	gm. w. Łukowica	000 4	Młyńczyska
		120708 2	gm. w. Łukowica	000 6	Przyszowa
		120708 2	gm. w. Łukowica	000 7	Roztoka
		120712 2	gm. w. Tymbark	000 5	Zawadka
		120909 2	gm. w. Wiśniowa	000 5	Węglówka
		121004 2	gm. w. Grybów	000 2	Cieniawa
		121004 2	gm. w. Grybów	000 7	Binczarowa
		121005 2	gm. w. Kamionka Wielka	000 7	Bogusza
		121009 2	gm. w. Łącko	000 2	Brzyna
		121009 2	gm. w. Łącko	000 6	Wola Piskulina
		121009 2	gm. w. Łącko	000 7	Obidza
		121009 2	gm. w. Łącko	001 0	Kicznia
		121009 2	gm. w. Łącko	001 2	Szczereż
		121009 2	gm. w. Łącko	001 6	Wola Kosnowa
		121010 2	gm. w. Łososina Dolna	000 9	Skrzętla-Rojówka
		121012 2	gm. w. Nawojowa	000 1	Bączna Kunina
		121012 2	gm. w. Nawojowa	000 3	Homrzyska
		121012 2	gm. w. Nawojowa	000 6	Złotne
		121012 2	gm. w. Nawojowa	000 7	Żeleźnikowa Mała
		121503 2	gm. w. Budzów	000 2	Bieńkówka
		121506 5	w. Maków Podhalański	000 5	Wieprzec

Wykaz gmin					
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
		121506 5	w. Maków Podhalański	000 6	Żarnówka
województwo podkarpackie					
		180103 2	gm. w. Czarna		
		180105 2	gm. w. Lutowiska		
		180704 2	gm. w. Komańcza		
		182101 2	gm. w. Baligród		
		182102 2	gm. w. Cisna		
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 1	Arlamów
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 2	Bandrów Narodowy
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 3	Brelików
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 5	Daszówka
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 6	Dźwiniacz Dolny
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 8	Hoszowczyk
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	000 9	Hoszów
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 12	Jałowe
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 13	Jureczkowa
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 16	Leszczowate
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 17	Liskowate
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 19	Łobozew Górny
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 20	Łodyna
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 21	Moczary
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 23	Ropienka
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 24	Równia
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 33	Ustjanowa Górna
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 36	Wola Maćkowa
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 37	Wola Romanowa
		180108 5	w. Ustrzyki Dolne	00 38	Zadwórze
		180506 2	w. Krempna	000 1	Ciechania
		180506 2	w. Krempna	000 2	Grab
		180506 2	w. Krempna	000 3	Huta Polańska
		180506 2	w. Krempna	000 7	Ożenna
		180506 2	w. Krempna	00 12	Świerzowa
		180506 2	w. Krempna	00 13	Wyszowatka
		180506 2	w. Krempna	00 14	Żydowskie
		180702 5	w. Dukła	000 3	Chyrowa
		180702 5	w. Dukła	00 10	Kamionka

Wykaz gmin

Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
		180702 5	w. Dukła	00 19	Ropianka
		180702 5	w. Dukła	00 27	Wilsznia
		180710 2	gm. w. Jaśliska	000 1	Czeremcha
		180710 2	gm. w. Jaśliska	000 4	Lipowiec
		180710 2	gm. w. Jaśliska	000 5	Posada Jaśliska
		180710 2	gm. w. Jaśliska	000 6	Szklary
		180710 2	gm. w. Jaśliska	000 7	Wola Niżna
		180710 2	gm. w. Jaśliska	000 8	Wola Wyżna
		180708 5	w. Rymanów	000 1	Bałucianka
		180708 5	w. Rymanów	000 6	Królik Polski
		180708 5	w. Rymanów	000 7	Królik Wołoski
		180708 5	w. Rymanów	00 12	Puławy
		180708 5	w. Rymanów	00 17	Wisłoczek
		180708 5	w. Rymanów	00 18	Wołtuszoza
		180708 5	w. Rymanów	00 21	Wólka
		181301 2	gm. w. Bircza	00 13	Kuźmina
		181301 2	gm. w. Bircza	00 23	Roztoka
		181703 2	gm. w. Bukowsko	000 4	Kamienne
		181703 2	gm. w. Bukowsko	000 5	Karlików
		181703 2	gm. w. Bukowsko	00 11	Przybyszów
		181703 2	gm. w. Bukowsko	00 13	Tokarnia
		181703 2	gm. w. Bukowsko	00 14	Wola Piotrowa
		181707 5	w. Zagórz	000 2	Chocień
		181707 5	w. Zagórz	000 4	Kalinica
		181707 5	w. Zagórz	000 5	Kamionki
		181707 5	w. Zagórz	00 11	Sukowate
		182105 2	gm. w. Solina	000 3	Bereźnica Wyżna
		182105 2	gm. w. Solina	000 6	Górzanka
		182105 2	gm. w. Solina	00 12	Radziejowa
		182105 2	gm. w. Solina	00 14	Rybne
		182105 2	gm. w. Solina	00 15	Sakowczyk
		182105 2	gm. w. Solina	00 17	Studenne
		182105 2	gm. w. Solina	00 19	Tyskowa
		182105 2	gm. w. Solina	00 20	Werlas
		182105 2	gm. w. Solina	00 21	Wola Górzeńska
		182105 2	gm. w. Solina	00 22	Wola Matiaszowa
województwo podlaskie					

Wykaz gmin					
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
	200101 1		gm. m. Augustów		
		200102 2	gm. w. Augustów		
200104 3			Lipsk		
		200105 2	gm. w. Nowinka		
		200106 2	gm. w. Płaska		
		200107 2	gm. w. Sztabin		
		200902 2	gm. w. Giby		
		200903 2	gm. w. Krasnopol		
		200904 2	gm. w. Puńsk		
		200905 2	gm. w. Sejny		
201101 3			Dąbrowa Białostocka		
		201102 2	Janów		
		201105 2	Kuźnica		
		201106 2	Nowy Dwór		
		201107 2	Sidra		
201108 3			Sokółka		
		201110 2	Szudziałowo		
		201201 2	Bakałarzewo		
		201202 2	Filipów		
		201203 2	Jeleniewo		
		201204 2	Przerośl		
		201205 2	Raczki		
		201206 2	Rutka-Tartak		
		201207 2	Suwałki		
		201208 2	Szypliszki		
		201209 2	Wizajny		
	206301 1		Suwałki		
województwo śląskie					
	240201 1		gm. m. Szczyrk		
	240303 1		gm. m. Wisła		
		240309 2	gm. w. Istebna		
		241704 2	gm. w. Jeleśnia		
		241705 2	gm. w. Koszarawa		
		241709 2	gm. w. Milówka		
		241711 2	gm. w. Rajcza		
		241712 2	gm. w. Ślemień		
		241714 2	gm. w. Ujszoły		

Wykaz gmin					
Kod gminy			Nazwa gminy	Kod obrębu	Nazwa obrębu
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska			
		241715 2	gm. w. Węgierska Górka		
		241706 2	gm. w. Lipowa		
		241707 2	gm. w. Łękawica	000 2	Łysina
		241707 2	gm. w. Łękawica	000 4	Kocierz Rychwałdzki
		241710 2	gm. w. Radziechowy-Wieprz	000 1	Bystra
		241710 2	gm. w. Radziechowy-Wieprz	000 2	Brzuśnik
		241710 2	gm. w. Radziechowy-Wieprz	000 3	Juszczyna
		241713 2	gm. w. Świnna	000 2	Pewel Ślemieńska
		241713 2	gm. w. Świnna	000 3	Przyłęków
		241713 2	gm. w. Świnna	000 4	Rychwałdek
województwo warmińsko-mazurskie					
		280503 2	Kalinowo		
		280605 2	Kruklanki		
281304 3			Olecko		
		281305 2	Świątajno		
		281306 2	Wieliczki		
		281303 2	Kowale Oleckie		
		281801 2	Banie Mazurskie		
		281802 2	Dubeninki		
281803 3			Gołdap		

Załącznik nr 3

Tabela 5. Wykaz gmin województwa dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego, na terenie których dopuszcza się stosowanie nawozów na gruntach ornych w terminach podanych w tabeli 2.

Wykaz gmin			
Kod gminy			Nazwa gminy
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska	
	020301 1		gm. m. Głogów
		020302 2	gm. w. Głogów
		020304 2	gm. w. Kotła
		020305 2	gm. w. Pęcław
020401 3			Góra
		020402 2	gm. w. Jemielno
		020403 2	gm. w. Niechlów
020404 3			Wąsosz
		020506 2	gm. w. Wądroże Wielkie
		020905 2	gm. w. Legnickie Pole
		020908 2	gm. w. Ruja
		020904 2	gm. w. Kunice
		020906 2	gm. w. Miłkowice
020907 3			Prochowice
022006 3			Żmigród
026201 1			Legnica
	021101 1		gm. m. Lubin
		021102 2	gm. w. Lubin
		021103 2	gm. w. Rudna
021104 3			Ścinawa
		021502 2	gm. w. Domaniów
	021501 1		gm. m. Oława
		021504 2	gm. w. Oława
		021701 2	gm. w. Borów
		021603 2	gm. w. Grębocice
021605 3			Przemków
021704 3			Strzelin
021705 3			Wiązów
		021801 2	gm. w. Kostomłoty
		021802 2	gm. w. Malczyce
		021803 2	gm. w. Miękinia
021804 3			Środa Śląska
022002 3			Prusice
022201 3			Brzeg Dolny
		022202 2	gm. w. Wińsko
022203 3			Wołów
		022301 2	gm. w. Czernica

Wykaz gmin			
Kod gminy			Nazwa gminy
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska	
		022303 2	gm. w. Jordanów Śląski
022304 3			Kąty Wrocławskie
		022305 2	gm. w. Kobierzyce
		022306 2	gm. w. Mietków
022308 3			Siechnice
		022309 2	gm. w. Żórawina
026401 1			Wrocław
	080101 1		gm. m. Kostrzyn nad Odrą
080901 3			Babimost
		080301 2	gm. w. Bledzew
		080202 2	gm. w. Bobrowice
		080102 2	gm. w. Bogdaniec
		080902 2	gm. w. Bojadła
		081103 2	gm. w. Brody
		081003 2	gm. w. Brzeźnica
		080203 2	gm. w. Bytnica
080402 3			Bytom Odrzański
080501 3			Cybinka
080903 3			Czerwieńsk
		080204 2	gm. w. Dąbie
		080103 2	gm. w. Deszczno
	081001 1		gm. m. Gozdnicza
		080502 2	gm. w. Górzycza
	080201 1		gm. m. Gubin
		080205 2	gm. w. Gubin
081004 3			Iłowa
081104 3			Jasień
080904 3			Kargowa
		080403 2	gm. w. Kolsko
080404 3			Koźuchów
080206 3			Krosno Odrzańskie
		080701 2	gm. w. Krzeszyce
		081105 2	gm. w. Lipinki Łużyckie
080702 3			Lubniewice
		080801 2	gm. w. Lubrza
081106 3			Lubsko
		080802 2	gm. w. Łagów
	081101 1		gm. m. Łęknica
	086101 1		gm. m. Gorzów Wielkopolski
	086201 1		gm. m. Zielona Góra
081005 3			Małomice

Wykaz gmin			
Kod gminy			Nazwa gminy
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska	
		080207 2	gm. w. Maszewo
080302 3			Międzyrzecz
		081006 2	gm. w. Niegosławice
	080401 1		gm. m. Nowa Sól
		080405 2	gm. w. Nowa Sól
080406 3			Nowe Miasteczko
080905 3			Nowogród Bobrzański
080503 3			Ośno Lubuskie
		080407 2	gm. w. Otyń
		081107 2	gm. w. Przewóz
080504 3			Rzepin
		080408 2	gm. w. Siedlisko
		080803 2	gm. w. Skąpe
080305 3			Skwierzyna
081201 3			Sława
		080703 2	gm. w. Słońsk
080505 3			Słubice
080906 3			Sulechów
080704 3			Sulęcín
		080804 2	gm. w. Szczaniec
081202 3			Szlichtyngowa
081007 3			Szprotawa
		080907 2	gm. w. Świdnica
080805 3			Świebódzin
080705 3			Torzým
080306 3			Trzciel
		080908 2	gm. w. Trzebiechów
		081108 2	gm. w. Trzebiel
		081109 2	gm. w. Tuplice
080107 3			Witnica
081203 3			Wschowa
		081008 2	gm. w. Wymiarki
		080909 2	gm. w. Zabór
080806 3			Zbąszynek
	081002 1		gm. m. Żagań
		081009 2	gm. w. Żagań
	081102 1		gm. m. Żary
		081110 2	gm. w. Żary
	160101 1		gm. m. Brzeg
		160102 2	gm. w. Skarbimierz
160104 3			Lewin Brzeski

Wykaz gmin			
Kod gminy			Nazwa gminy
Gmina	Gmina miejska	Gmina wiejska	
160501 3			Gogolin
160502 3			Krapkowice
		160503 2	Strzeleczyki
		160504 2	gm. w. Walce
160910 3			Prószków
		160901 2	gm. w. Chrzastowice
		160902 2	gm. w. Dąbrowa
		160903 2	gm. w. Dobrzeń Wielki
		160905 2	gm. w. Łubniany
		160909 2	gm. w. Popielów
		160911 2	gm. w. Tarnów Opolski
		160912 2	gm. w. Tułowice
		160913 2	gm. w. Turawa
		160904 2	gm. w. Komprachcice
166101 1			Opole

Załącznik nr 4

Przykładowa umowa zbytu nawozów naturalnych

.....
(miejsowość, data)

Umowa zbytu

W dniu między zbywającym:,
....., zamieszkałym
w,
....., legitymującym się dowodem osobistym,
a przyjmującym/nabywającym:,
....., zamieszkałym
w,
....., legitymującym się dowodem osobistym, została zawarta następująca umowa:

- 1) Zbywający zobowiązuje się dostarczać nabywającemu:
w okresie od do

nawóz naturalny:

- obornik w ilości t, o zawartości azotu kg N/t;
- gnojówka w ilości m³, o zawartości azotu kg N/m³;
- gnojowica w ilości m³ (t), o zawartości azotu kg N/m³ (kg N/t)
- pomiot ptasi/odchody w ilości t (m³), o zawartości azotu kg N/t (kg N/m³)

który zostanie wykorzystany w celu
(podać cel wykorzystania poszczególnych nawozów naturalnych).

- 2) Nabywający zobowiązuje się przyjmować nawóz naturalny po wcześniejszym ustaleniu ze zbywającym/sprzedającym terminu dostawy.
- 3) Umowę spisano w dwóch egzemplarzach po jednym dla każdej strony.

.....
Podpis przyjmującego nawóz naturalny

.....
Podpis zbywającego nawóz naturalny

Załącznik nr 5

Sposób obliczania sztuk przelotowych zwierząt i stanu średniorocznego

Obliczenie sztuk przelotowych (przelotowości):

Sztuki przelotowe (przelotowość) – liczba zwierząt, które przebywały w danej grupie technologicznej w ciągu roku.

1. Zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej rok lub dłużej:

$$\text{sztuki przelotowe} = \frac{\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}}{2}$$

2. Zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej krócej niż rok:

$$\text{sztuki przelotowe} = \text{sztuki sprzedane} + \text{sztuki przeklasyfikowane} + \frac{1}{2} \text{ sztuki padłe i ubite z konieczności} + \frac{(\text{stan końcowy} - \text{stan początkowy})}{2}$$

Obliczanie stanu średniorocznego:

Stan średnioroczny – średnia liczba zwierząt w poszczególnych grupach technologicznych.

1. Zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej rok lub dłużej:

$$\text{stan średnioroczny} = \frac{\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}}{2}$$

2. Zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej krócej niż rok:

$$\text{stan średnioroczny} = \frac{\text{przelotowość} \times \text{ilość miesięcy przebywania w klasie}}{12}$$

Załącznik nr 6**Sposób obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych****Tabela 6. Sposób obliczania pojemności płyty obornikowej lub pojemności zbiornika na gnojowicę albo gnojówkę dla gatunków innych niż drób.**

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1.	Płyty obornikowe	2,7 ^{*)}	A	D	$X1 = 2,7 \times A \times D \times nDJP$
2.	Zbiorniki na gnojówkę	1,8 ^{*)}	B	F	$X2 = 1,8 \times B \times F \times nDJP + G$
3.	Zbiorniki na gnojowicę	7,8 ^{*)}	C	E, F	$X3 = 7,8 \times C \times E \times F \times nDJP + G$

^{*)} W przypadku chowu krów mlecznych podane w tabeli pojemności płyty/zbiornika dotyczą kategorii krów mlecznych 1. Dla pozostałych kategorii krów (2 i 3) podane wartości należy zwiększyć odpowiednio o 10 i 20 %.

Tabela 7. Sposób obliczania pojemności płyty obornikowej i pojemności zbiornika na gnojówkę dla drobiu.

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1.	Płyty obornikowe	1,8	A	D	$X1 = 1,8 \times A \times D \times nDJP$
2.	Zbiorniki na gnojówkę	1,3	B	E, F	$X2 = 1,3 \times B \times E \times F \times nDJP + G$

1. nDJP – liczba zwierząt w gospodarstwie wyrażoną w DJP.

2. X1-X3 – pojemność płyty obornikowej lub pojemność zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę stanowiąca iloczyn liczby zwierząt w gospodarstwie wyrażonej w DJP (liczba zwierząt wyrażona w DJP może zostać pomniejszona o liczbę zwierząt utrzymywanych w systemie otwartym lub na głębokiej ściółce) i okresu pastwiskowego i pojemności płyty obornikowej lub pojemności zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę na 1 DJP. W przypadku zbycia obornika lub gnojowicy uzyskaną wartość X należy procentowo pomniejszyć o poświadczoną dokumentem wielkość zbytych nawozów. W przypadku stosowania obornika lub gnojowicy dla celów kogeneracji energii w tym spalania, uzyskaną wartość X należy procentowo pomniejszyć o poświadczoną dokumentacją instalacji, ilość nawozów zużytych na ten cel.
3. A, B, C – współczynniki odliczenia okresu pastwiskowego – współczynnik ma zastosowanie jeśli utrzymywane w gospodarstwie zwierzęta korzystają z wypasu na pastwisku. Dla zwierząt utrzymywanych bez pastwiska wartość współczynników A, B, C przyjmuje wartość = 1. Dawka azotu nawozów naturalnych na obszarach pastwisk nie może przekroczyć 170 kg N/rok.
 - A – dla płyt obornikowych;
 - B – dla zbiorników na gnojówkę;
 - C – dla zbiorników na gnojowicę.
4. D, E, F – współczynniki odliczenia ze względu na zastosowane rozwiązania systemów utrzymania oraz wyposażenie techniczne.
 - D – system bezściółkowy dla drobiu, system częściowo-rusztowy dla świń;
 - E – podsuszanie pomiotu w chowie drobiu, separowanie gnojowicy (tylko faza ciekła),
 - F – zadaszenie płyty obornikowej lub przykrycie zbiornika na gnojowicę, w sposób zabezpieczający przed przedostawaniem się opadów (np. osłoną elastyczną).

G – współczynnik doliczenia odcieku z powierzchni wybiegu. Wartość współczynnika wyrażoną w m^3 oblicza się ze wzoru $G = P \times 0,25$, gdzie P wyraża powierzchnię wybiegów w m^2 . Dla wybiegów zadaszonych współczynnika G nie uwzględnia się (wartość = 0).
5. W przypadku stosowania w gospodarstwie ciągłych kompleksowych procesów technologicznych przetwarzania nawozów naturalnych (produkcja biogazu, kompostowanie aeracyjne, piroliza, spalanie itp.) stosuje się tylko jeden wspólny współczynnik („H”), którego wartość wynosi $H = 0,5$ dla wszystkich rodzajów wyposażenia.
6. Niezbędną powierzchnię płyt obornikowych (m^2) w stosunku do jej pojemności (m^3) wylicza się dzieląc wartość X1 przez deklarowaną wysokość składowania, wynikającą z posiadanych przez rolnika środków technicznych.

Tabela 8. Wartości współczynników odliczenia.

Lp.	Gatunek/typ użytkowości zwierząt	Współczynnik					
		A	B	C	D	E	F
1.	Bydło mleczne	0,7	0,8	0,7	-	0,7	0,8
2.	Bydło mięsne	0,5	0,8	0,7	-	0,7	0,8
3.	Konie	0,7	0,8	-	-	-	0,8
4.	Owce, kozy	0,5	0,8	-	-	-	0,8
5.	Jelenie, daniele, króliki	0,2	0,8	-	-	-	0,8
6.	Świnie	0,7	0,8	0,7	0,8	0,7	0,8
7.	Drób	0,8	0,8	-	0,7	0,8	0,8
8.	Pozostale	-	-	-	-	-	0,8

Załącznik nr 7

Tabela 9. Średnie roczne wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymania.

Gatunek/grupa technologiczna zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA								Wartość współczynnika odliczenia koncentracji „w ¹⁾ , 2)
	Głęboka ściółka		Płytką ściółka				Bezściółkowo		
	Obornik		Obornik		Gnojówka		Gnojowica/pomiot/odchody*)		
	Produkcja (t/rok)	Zawartość (kg N/t)	Produkcja (t/rok)	Zawartość (kg N/t)	Produkcja (m ³ /rok)	Zawartość (kg N/m ³)	Produkcja (m ³ lub t/rok)	Zawartość (kg N/t lub m ³)	
Bydło									
Buhaje	19,0	3,1	10,5	3,3	5,8	3,4	22,0	3,5	-
Krowy mleczne 1 ^{a)}	18,8	2,6	10,0	2,8	6,2	2,7	17,6	3,4	0,87
Krowy mleczne 2 ^{b)}	23,8	3,1	14,8	3,3	7,6	3,2	23,0	4,0	0,87
Krowy mleczne 3 ^{c)}	26,0	3,7	16,2	4,0	8,4	3,8	25,4	4,5	0,85
Jałówki cielne	18,4	3,0	8,5	3,2	5,4	3,1	16,4	3,4	-
Jałówki powyżej 1 roku życia	12,4	2,8	6,0	2,8	5,8	2,7	11,6	2,9	-
Jałówki od ½ do 1 roku życia	7,8	3,4	3,6	3,5	2,4	3,7	6,8	4,7	-
Cielęta do ½ roku życia	2,4	3,8	1,6	2,8	1,4	3,2	2,6	3,2	-
Bydło opasowe od ½ do 1 roku	12,0	2,6	5,0	3,1	3,8	3,4	10,0	4,5	-
Bydło opasowe powyżej 1 roku	15,0	3,0	7,0	2,7	6,9	2,9	14,2	3,2	-
Świnie									
Knury	5,5	3,1	3,2	3,1	1,9	3,3	4,6	3,6	0,85
Lochy	5,0	3,9	3,7	4,0	1,8	4,2	4,6	4,3	0,79
Warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia	1,5	2,9	1,0	1,5	0,5	0,8	1,4	3,0	0,79
Prosięta do 2 miesięcy życia	0,5	1,8	0,3	0,9	0,2	0,4	0,7	2,0	-

Tuczniki	2,0	4,2	1,5	4,4	1,0	4,6	1,9	4,6	0,75	
Konie duże										
Ogiery	8,5	5,0	5,0	1,7	2,0	1,9			-	
Klacz, wałachy	8,5	5,2	5,5	1,9	2,4	2,1				
Żrebaki powyżej 2 lat życia	6,5	4,2	5,5	1,5	1,7	1,8				
Żrebaki powyżej 1 roku życia do 2 lat	6,0	3,2	4,0	1,4	1,4	1,3				
Żrebaki od ½ do 1 roku życia	2,5	2,7	2,0	1,3	1,2	0,9				
Żrebięta do ½ roku życia	1,6	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5				
Konie male										
Ogiery	5,4	2,5	4,0	0,8	1,5	0,9			-	
Klacz, wałachy	5,4	2,6	4,5	0,9	1,7	1,0				
Żrebaki powyżej 2 lat życia	4,5	2,1	4,5	0,8	1,2	0,9				
Żrebaki powyżej 1 roku życia do 2 lat	4,0	1,6	3,4	0,7	1,0	0,7				
Żrebaki od ½ do 1 roku życia	1,7	1,4	1,4	0,6	0,8	0,5				
Żrebięta do ½ roku życia	1,2	0,07	0,7	0,4	0,7	0,3				
Owce										
Tryki powyżej 1 i ½ roku życia	1,4	6,7								-
Owce powyżej 1 i ½ roku życia	1,2	6,9								
Jagnięta do 3 i ½ miesiąca życia	0,4	8,3								
Jarlaki	0,7	10,5								
Drób										
Kury	0,046	8,5					0,04 ^{*)}	12,1 ^{*)}	0,76	
Kury pomiot poduszony	-	-					0,03 ^{*)}	10,5 ^{*)}	0,76	

Kury do 18 tygodnia życia	0,03	6,3					-	-	-
K Kurczęta brojlery	0,05	12,7					0,03 ^{*)}	17,0 ^{*)}	0,76
Kaczki	0,064	6,1					0,06 ^{*)}	8,5 ^{*)}	0,81
Gęsi	0,036	14,5					0,04 ^{*)}	17,0 ^{*)}	0,81
Indyki	0,067	15,4					0,06 ^{*)}	19,0 ^{*)}	0,81
Przepiórki	0,002	1,2					-	-	-
Perlice	0,025	3,4					-	-	-
Lisy i jenoty									
Samiec							0,240 ^{**)*)}	7,5 ^{*)}	-
Samica							0,292 ^{*)}	9,6 ^{*)}	
Młode							0,130 ^{*)}	5,3 ^{*)}	
Norki i tchórze									
Samiec							0,091 ^{*)}	13,4 ^{*)}	-
Samica							0,080 ^{*)}	16,5 ^{*)}	
Młode							0,060 ^{*)}	9,5 ^{*)}	
Króliki i nutrie									
Samiec			0,15	2,9	0,13	3,1	0,210 ^{*)}	3,5 ^{*)}	-
Samica			0,17	3,2	0,11	3,3	0,230 ^{*)}	3,8 ^{*)}	
Młode			0,08	2,6	0,05	2,8	0,110 ^{*)}	3,2 ^{*)}	
Szynszyle									
Samiec	0,026	2,6					0,018 ^{*)}	2,9 ^{*)}	-
Samica	0,032	3,1					0,021 ^{*)}	3,5 ^{*)}	
Młode	0,023	2,0					0,012 ^{*)}	2,3 ^{*)}	
Kozy									
Kozy matki	1,2	8,4							-
Koźłeta do 3,5 miesiąca	0,4	9,4							
Koźłeta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,8	6,9							
Pozostałe	1,0	8,0							
Jelenie szlachetne³⁾									
Byki	1,8	8,3							-
Łanie	1,6	8,7							-

Młode	0,8	2,1		-
Jelenie sika i Daniele³⁾				
Byki	1,4	4,5		-
Łanie	1,3	5,1		-
Młode	0,6	1,6		-
Gołębnie (mięsne)				
Gołębnie (mięsne)	0,01	14,0		0,91
Pozostałe gatunki				
Strusie afrykańskie ³⁾	0,8	1,75		
Strusie Emu i Nandu ³⁾	0,5	1,5		
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb	12,0	6,0		
Produkt biogazowy – fermentacja „mokra”			2,8 ^{**, 4)}	-
Separowana gnojowica faza ciekła				
Bydło			2,8	-
Świnie			4,2	-
Separowana gnojowica faza stała				
Bydło			3,4	-
Świnie			5,2	-

^{*)} W systemie bezściółkowym dla drobiu pozyskiwany jest pomiot, a dla zwierząt futerkowych mieszanina odchodów i niewielkiej ilości moczu. Wyłącznie dla tych kategorii produkcję i koncentrację wyrażono w t/rok i kg N/t.

^{**)} Ze względu na dużą zmienność stosowanych w biogazowniach rolniczych receptur fermentatu, podaną wartość można zastąpić rzeczywistą koncentracją azotu, wynikającą z laboratoryjnej analizy chemicznej, wykonanej w uprawnionej do tego celu jednostce;

^{a)} Krowy mleczne o wydajności mlecznej 6 tys. litrów;

^{b)} Krowy mleczne o wydajności mlecznej 6-8 tys. litrów;

^{c)} Krowy mleczne o wydajności mlecznej powyżej 8 tys. litrów;

¹⁾ Podane objętości gnojowicy i gnojówki dotyczą poziomu 3-10 % suchej masy w zależności od gatunku oraz 1,5-20,0 suchej masy separatorów, odpowiednio fazy ciekłej i stałej.

²⁾ Wartość współczynnik odliczenia koncentracji „w” stosuje się dla obliczenia rzeczywistej koncentracji azotu w jednostce nawozów naturalnych, wynikającej z udokumentowanych przez hodowcę i powszechnie uznanych praktyk żywieniowych, polegających na stosowaniu obniżonej koncentracji białka w dawce pokarmowej wraz z suplementacją syntetycznymi aminokwasami, środków zwiększających strawność białka (enzymy), żywienia wielofazowego (minimum 4 fazy dla drobiu i świń w obrębie jednej grupy technologicznej), dodatków zakwaszających i biopreparatów do ściółki i gnojowicy.

Obliczenie właściwej koncentracji wykonuje się poprzez zastosowanie wzoru:

$$k = \text{zawartość azotu} \times w$$

gdzie:

k – rzeczywista koncentracja azotu w jednostce nawozu naturalnego;

zawartość azotu – odpowiednia wartość z tabeli;

w – tabelaryczna wartość współczynnik odliczenia.

³⁾ Dla jeleniowatych i strusi wskaźniki załącznika nr 7 odnoszą się do systemu otwartego, jako jedyne stosowanego w kraju systemu utrzymania.

⁴⁾ W przypadku biogazowni rolniczych, produkcję produktu biogazowego (z) oblicza się z dokumentacji technologicznej całej instalacji.

Załącznik nr 8

Sposób obliczania dawki nawozów azotowych mineralnych

dawka $N_{\min.}$ = plon osiągalny w gospodarstwie [t/ha] x pobranie jednostkowe azotu [kg N/t] (wg. tabeli 10) – $\sum N$ z innych źródeł x równoważnik nawozowy – korekta dla roślin uprawianych po przedplonach lub międzyplonach bobowatych (wg. tabeli 12)

Na słomę pozostawioną do zaorania można zastosować dodatkowo nie więcej niż 30 kg N/ha, o ile stanowisko przeznaczone jest pod zasiew ozimin.

Tabela 10. Pobranie jednostkowe azotu.

Rodzaj uprawy	Pobranie składnika (kg N na 1 tonę produktu)
Zboża	
Pszenica ozima	23,7
Pszenica jara	25,1
Jęczmień ozimy	22,3
Jęczmień jary	21
Żyto	21,6
Pszenżyto	24,1
Owies	22,2
Kukurydza/ziarno	22
Mieszanki zbożowe, ziarno	22
Gryka	41,7
Bobowate	
Bobik, nasiona	8
Grochy, nasiona	8
Łubiny, nasiona	0
Soja, nasiona	15
Mieszanki zbożowo - bobowate/nasiona	15
Oleiste i przemysłowe	
Rzepak, nasiona	44,5
Len oleisty, nasiona	40,3

Rodzaj uprawy	Pobranie składnika (kg N na 1 tonę produktu)
Len włóknisty, słoma	49,5
Gorzycza, nasiona	60,5
Słonecznik, nasiona	55
Tytoń, suche liście	50
Konopie	40
Okopowe	
Ziemniak wczesny	3,3
Ziemniak późny	3,9
Burak cukrowy	2,5
Burak pastewny	2,5
Inne korzeniowe	2,5
Pastewne	
Kukurydza, zielona masa	2
Koniczyna, zielona masa	0
Lucerna, zielona masa	0
Koniczyna z trawami, zielona masa	30 ^{*)}
Lucerna z trawami, zielona masa	30 ^{*)}
Bobowate/zboża, zielona masa	1,5
Trawy, zielona masa	5,1
Owies, zielona masa	4
Żyto, zielona masa	4,1
Słonecznik, zielona masa	4,2
Kapusta pastewna, zielona masa	4,2
Inne nie motylkowe, zielona masa	4
Inne motylkowe, zielona masa	4,8
Rzepak, zielona masa	4,5
Seradela, zielona masa	0
Plantacje trwałe	

Rodzaj uprawy	Pobranie składnika (kg N na 1 tonę produktu)
Chmiel	75
Warzywa	
Brokuł	3,7
Burak ćwikłowy	2,7
Cebula	1,9
Cykoria sałatowa	2,5
Fasola	3,4
Koper włoski, (fenkuł)	2,4
Jarmuż	4,6
Kalafior	3,2
Kalarepa	3
Kapusta brukselska	4,7
Kapusta pekińska	1,6
Kapusta głowiasta biała	2,3
Kapusta głowiasta czerwona	2,6
Kapusta włoska	2,8
Marchew	1,7
Ogórek	1,7
Por	2,6
Papryka	4
Pomidor	2
Pietruszka korzeniowa	3,5
Rzodkiewka	2
Sałata głowiasta	1,8
Sałata liściasta	1,3
Seler korzeniowy	2,7
Szpinak	3,6
Szparag	25

^{*)} ilość azotu na każdy pokos

Tabela 11. Równoważniki nawozowe azotu z różnych źródeł w zależności od terminu stosowania.

Źródło azotu	Termin stosowania	
	jesień	wiosna
Obornik		
Bydło	0,35	0,40
Świnie	0,40	0,45
Drób nieśny	0,40	0,45
Drób rzeźny	0,45	0,50
Pozostałe przeżuwacze, konie, zwierzęta futerkowe roślinożerne	0,30	0,35
Dowolny obornik w drugim roku po zastosowaniu	0,15	
Gnojowica/pomiot/odchody		
Bydło	0,50	0,60
Świnie	0,60	0,70
Drób nieśny – pomiot podsuszany/nie	0,45/0,65	0,50/0,75
Zwierzęta futerkowe mięsożerne	0,65	0,75
Pozostałe przeżuwacze, zwierzęta futerkowe roślinożerne	0,45	0,55
Gnojówka		
Bydło	0,55	0,75
Świnie	0,65	0,80
Drób nieśny	0,65	0,80
Drób rzeźny	0,65	0,80
Pozostałe przeżuwacze, konie, zwierzęta futerkowe roślinożerne	0,45	0,55

Źródło azotu	Termin stosowania	
	jesień	wiosna
Fracja stała po separacji gnojowicy		
Bydło	0,20	0,25
Świnie	0,25	0,30
Fracja ciepla po separacji gnojowicy		
Bydło	0,70	0,80
Świnie	0,75	0,85
Inne		
Produkt biogazowy płynny	0,60	0,7
Produkt biogazowy stały	0,3	0,4
Kompost	0,30	

Tabela 12. Zmniejszenie dawki N pod roślinę następczą.

Rodzaj przedplonu	Bobowate w czystym siewie		Bobowate w mieszankach z trawami lub zbożami		Przyorane liście roślin korzeniowych
	plon główny	międzyplon	plon główny	międzyplon	
Zmniejszenie dawki N pod roślinę następczą	30 kg	15 kg	20 kg	10 kg	25 kg

Przykład: obliczenie dawki nawozów azotowych mineralnych pod pszenicę (plon 6 t/ha) uprawianą w drugim roku po oborniku bydlęcym od krów mlecznych (1) z obory głębokiej, zastosowanym w dawce 30 t/ha

1. Wyznaczenie potrzeb pokarmowych pszenicy: $6 \text{ t/ha} \times 23,7 \text{ kg/t} = 142 \text{ kg N/ha}$
2. Obliczenie ilości azotu działającego z innych źródeł: $30 \text{ t/ha obornika} \times 2,6 \text{ kg N/t (załącznik nr 7)} \times 0,15 \text{ (załącznik nr 8 tab. 11)} = 11,7 \text{ kg N/ha}$
3. Obliczenie dawki nawozów azotowych mineralnych na podstawie bilansu azotu:

tj. dawka nawozów azotowych mineralnych (N) = potrzeby pokarmowe roślin - N działający z innych źródeł

dawka nawozów azotowych mineralnych (N) = $142 \text{ kg N/ha} - 11,7 \text{ kg N/ha} = 130 \text{ kg N/ha}$

W przykładzie przedplonem nie była roślina bobowata zatem nie stosuje się korekty dawki N.

Dawka nawozów azotowych mineralnych wynosi 130 kg N/ha

Załącznik nr 9

Tabela 13. Maksymalne dawki azotu dla upraw w plonie głównym N w kg/ha składnika działającego.

Rodzaj uprawy	Maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł *) (N kg/ha)
Zboża	
Pszenica ozima	200
Pszenica jara	160
Jęczmień	140
Żyto	120
Żyto mieszańcowe	150
Owies	120
Kukurydza na ziarno	240
Pszenżyto	180
Mieszanki zbożowe na ziarno	140
Mieszanki zbożowo-strączkowe na ziarno	100
Okopowe	
Ziemniaki wczesne	90
Ziemniaki późne	180
Buraki cukrowe	180
Buraki pastewne	200
Marchew pastewna	150
Oleiste	
Rzepak	240
Inne oleiste	160
Rzepak	180
Słonecznik (nasiona)	130
Gorczyca	120
Rzodkiew oleista	120
Perko	140

Rodzaj uprawy	Maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Bobowate	
Groch	30
Bobik	30
Łubin	0
Wyka	20
Seradela	30
Soja	30
Lędźwian	30
Soczewica	20
Pastewne na zielonkę	
Żyto, owies na zielonkę	120
Kukurydza na zielonkę	240
Słonecznik	120
Bobowate na zielonkę	0
Mieszanki zbożowo - bobowate	100
Łąka 1 pokos	60
Łąka 2 pokosy	120
Łąka 3 pokosy	160
Łąka 4 pokosy	220
Grunt w użytkowaniu kośno-pastwiskowym	160
Koniczyna	30
Lucerna	30
Trawy	300
Motylikowe z trawami	150
Bobowate drobnonasienne	
Esparceta	30
Komonica	30
Nostrzyk	30

Rodzaj uprawy	Maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Pastewne	
Kapusta pastewna	300
Dynia pastewna	80
Perko	140
Inne	
Proso	140
Gryka	100
Facelia	100
Len	80
Mak	90
Tytoń	160
Konopie	120
Sorgo w tym zasiewy mieszane z kukurydzą	200
Warzywa wieloletnie	
Warzywa: rabarbar	200
szczaw	150
chrzan	200
szparag	150
Warzywa polowe	
Burak ćwikłowy	150
Fasola	60
Bób	60
Szpinak	150
Kapusta	300
Kalafior	350
Brokuł	250
Brukselka	250
Jarmuż	200

Rodzaj uprawy	Maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Kalarepa	150
Rzepa	140
Rzodkiew	140
Rzodkiewka	100
Brukiew	150
Marchew	200
Pietruszka	100
Seler korzeniowy	250
Seler naciowy	200
Pasternak	150
Koper	120
Koper włoski (fenkuł)	120
Pomidor	180
Papryka	300
Oberżyna	180
Ogórek	200
Dynia	200
Cukinia	180
Kabaczek	180
Arbuz	150
Melon	150
Sałata	100
Cykoria	150
Endywia	120
Cebula	200
Czosnek	120
Por	250
Szczypiorek	110

Rodzaj uprawy	Maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Szparag	200
Rośliny energetyczne	
Miskant olbrzymi	100
Ślazier pensylwański	100
Pozostałe	80
Rośliny sadownicze	
Drzewa owocowe	100
Krzewy owocowe	80
Truskawka	60
Uprawy szkółkarskie (sadownicze i ozdobne) polowe, gruntowe, kontenerowe	
Drzewa i krzewy owocowe, truskawki	120
Siewki ozdobnych gatunków liściastych	150
Siewki iglastych	120
Krzewy liściaste	140
Krzewy iglaste	80
Byliny	60
Róże	150
Rośliny ozdobne uprawy polowe, gruntowe	
Tulipan	200
Narcyz	200
Mieczyk	250
Hiacynt	250
Lilia	180
Irys holenderski	200
Krokus	200
Szafirek	200

Rodzaj uprawy	Maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł ^{*)} (N kg/ha)
Konwalia	120
Zimowit	250
Słonecznik na kwiat cięty	160
Piwonia	60
Rośliny na suche bukiety	80
Inne gatunki gruntowych roślin ozdobnych	170

^{*)} z nawozów mineralnych oraz organicznych, naturalnych w przeliczeniu na równoważniki nawozowe

azot działający = azot całkowity (w dowolnym nawozie) x równoważnik nawozowy z tabeli 11
w załączniku 8

Załącznik nr 10

Lista upraw intensywnych

Lista upraw intensywnych w produkcji polowej:

1. pszenice, powyżej 120 kg N/ha
2. pszenżyto, powyżej 100 kg N/ha
3. żyto mieszańcowe, powyżej 100 kg N/ha
4. kukurydzę, powyżej 160 kg N/ha
5. rzepak, powyżej 150 kg N/ha
6. burak cukrowy, powyżej 150 kg N/ha
7. burak pastewny, powyżej 150 kg N/ha
8. ziemniak późny, powyżej 120 kg N/ha

Do gatunków warzyw uprawianych intensywnie w uprawie polowej można zaliczyć:

1. kapusta głowiasta biała
2. kalafior
3. brokuł
4. kapusta brukselka
5. marchew
6. seler korzeniowy
7. burak ćwikłowy
8. ogórek
9. cukinia
10. cebula
11. por.

Do gatunków warzyw uprawianych intensywnie w uprawie szklarniowej można zaliczyć

1. pomidor
2. ogórek
3. papryka.

Załącznik nr 11

Tabela 14. Ewidencja zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem.

Data zastosowania nawozu*	Uprawa na której zastosowano nawóz (gatunek)	Powierzchnia uprawy (ha)	Powierzchnia na której zastosowano nawóz (ha)	Rodzaj nawozu (zawartości N)	Dawka zastosowanego nawozu (kg N/ha)	Dawka zastosowanego nawozu (N/na zastosowaną powierzchnię)

*w przypadku nawożenia na terenie o dużym nachyleniu należy podać również datę przyorania /wymieszania z glebą nawozów naturalnych.